

PRO ZAHRÁDKÁŘSKOU PRAXI 12

KVĚTINOVÁ VÝZDOBA OKEN, BALKÓNŮ, TERAS A SCHODIŠŤ

Pod pojmem „balkónové květiny“ nerozumíme dnes již pouze rostliny pro výzdobu balkónů. Tato skupina květin má v moderním pojetí zkrášlení životního prostředí mnohem širší uplatnění. Slouží k osázení nejrůznějších, většinou ozdobných vegetačních nádob (truhlíky, mísy, vázy, ampule), které se uplatňují všude tam, kde nemůžeme vysazovat přímo do „rostlé“ volné půdy. Estetická funkce těchto osázených nádob stále vzrůstá, zvláště ve městech a všude tam, kde příroda a větší zahrady musí ustupovat moderním technickým požadavkům společnosti. Obzvláště významné jsou osázené okenní a balkónové truhlíky, protože narušují strnulé a tvrdé linie budov. Ostatní typy osázených nádob oživují různá dlážděná prostranství, vchody, schodiště, zídky, terasy aj.

Při osazování okenních truhlíků a různých ozdobných nádob můžeme uplatňovat svůj osobní vkus, vztah k rostlinám i prostředí, ve kterém žijeme a v neposlední řadě i své zahrádkářské záliby. Výsledek pak může být i velice originální. Nesmíme však opomenout hlavní estetickou funkci těchto rostlin a nádob, tj. skutečné zkrášlení. Přitom ovšem musíme respektovat biologické požadavky použitých rostlin, především jejich nároky na stanoviště. Obecně platná jsou některá estetická a ekologická kritéria:

Estetické zásady:

Osázená nádoba či truhlík má „zapadnout“ do prostředí; nejlépe se umísťují hliněné nádoby bez různobarevných polév a dřevěné truhlíky (různobarevné nádoby exkluzivních tvarů mají na své okolí určité vyhraněné nároky).

Do velkých nádob a truhlíků nevysazujeme drobné rostlinky (např. některé begónie, lobelky apod.), které tam působí příliš titěrně a naopak v menších nádobách působí zase příliš vysoké a mohutné rostliny nevyváženě.

Do jednoho okna vysazujeme, podle možnosti, jen rostliny jednotné odrůdy (barvy); takto vyzdobené okno působí výrazně i na dálku, zatímco směs různých barev je

pěkná a snad zajímavá pouze zblízka, na dálku splývá v neurčitou šed'. Totéž platí prakticky i pro osazování ozdobných nádob. Pěkně se vedle sebe vyjímají rostliny červeně a bíle kvetoucí. Při kombinování různých druhů či odrůd volíme takové partnery, kteří vzájemně pokud možno kontrastují v barvě i stavbě květu; méně vhodné jsou kombinace v doplňkových barvách nebo dokonce dvou stejných barev.

Jsou-li na větší ploše (trávníkové, dlážděné aj.) seskupeny nádoby či truhlíky různých tvarů, případně velikostí, snažíme se při vhodné kombinaci barev a tvarů osázet jeden typ nádob vždy stejnými rostlinami.

Ekologické zásady:

Při výběru vhodných druhů rostlin přihlížíme obzvláště ke světelným podmínkám. Druhy milující plné slunce a hodně světla (např. pelargonie, petunie, většina letniček aj.) umísťujeme zásadně na dostatečně osvětlená místa. Fuchsie, hlíznaté begonie opod. rostliny můžeme s úspěchem pěstovat na polostinných místech, avšak současně si musíme uvědomit, že tyto rostliny snášíjí polostín, ale trpí při nedostatku světla (vytahují se a nedostatečně kvetou). Na vyloženě stinná místa stavíme osázené nádoby jen přechodně na kratší dobu nebo je osazujeme vhodnými rostlinami (břečťan, brčál, Tradescantia aj.).

Žádná význačnější dekorační rostlina nesnáší (až na vzácné výjimky) trvalejší přehřívání substrátu. Nádoby vystavené prudkému úpalu slunečnímu buď neosazujeme vůbec nebo jen vhodnými druhy, které takové extrémní podmínky snášíjí alespoň přechodně (pelargonie, šrucha, Gnaphalium, Mesembryanthemum aj.).

Substrát připravujeme vždy podle nároků použitého druhu rostliny; zásadně dbáme na řádnou drenáž a zajištění odpadu přebytečné vody (nebezpečí přemokření a kysnutí zeminy).

Zaléváme podle potřeby a podle možnosti brzy ráno nebo večer; zálivka studenou (neodstátou) vodou za plného denního oslunění a prohřátí rostlinám neprospívá (růstové poruchy aj.).

Bohatý výběr při použití „balkónových“ květin souvisí také s jejich rozšířeným sortimentem, do kterého vedle skupiny typických a klasických druhů patří ještě zástupce letniček, dvouletek, trvalek, cibulovitých a hlíznatých květin a dokonce i některé listnaté a jehličnaté dřeviny.

I. Klasické balkónové a okenní květiny

Tato nejpoužívanější skupina se vysazuje po posledních mrazech, asi v polovině května a kvete zpravidla až pozdě do podzimu, většinou až do zámrazu.

Asparagus sprengeri - chřest; uplatní se hlavně svým zeleným olistěním mezi kvetoucími petuniemi, fuchsiami aj. Snáší slunce, polostín i stín.

Begonia tuberhybrida - hlíznatá begonie; existuje bohatý odrůdový sortiment drobně - i velkokvětých a různobarevných výpěstků. Potřebují polostín, případně stín.

Calceolaria rugosa - dmurolet; bohatě kvete, drobnými, zajímavě stavěnými kvítky, rostliny jsou až 35 cm vysoké a milují plné slunce.

Campanula isophylla - ženich nebo nevěsta; známý převislý, bíle nebo modře kvetoucí zvonek. Potřebuje slunné stanoviště, snese přechodně i polostín.

Dianthus suffruticosus - tyrolský karafiát; tvoří šlahouny až 60 cm dlouhé. Květy jsou bílé, růžové či červené; ve vyšších polohách se vysazují na výsluní, v nižších na západní nebo východní stěny.

Fuchsia hybrida - čilka nebo-li fuchsie; existuje bohatý sortiment vzpřímeně nebo převisle rostoucích odrůd. Květy jsou různé stavby a barvy, efektní jsou i květní poupata; daří se přechodně v polostínu a přechodně snášejí i stinné stanoviště.

Fuchsia fulgens - hroznokvětá fuchsie; dlouhé trubkovité květy šarlatově nebo narůžověle zbarvené vykvétají v bohatých květenstvích. Snáší dobře i slunné stanoviště.

Impatiens walleriana - „krásná vídeňka“ nebo balzamína; vytváří jednoduché červené, oranžové, šarlatové, růžové a bílé květy. Rostliny jsou buď 15 - 25 cm (Baby-třída) nebo až 40 cm vysoké. Miluje polostín, snáší i stín.

Lathyrus odoratus - hrachor; vytváří buď keřky (odrůdy typu Bijou) maximálně 30 cm vysoké nebo liany (skupina Cuthbetson - Floribunda, Spencer, Galaxy, bílé, krémově, modře, červeně nebo fialově kvetoucí. Petře-buje plně slunce.

Pelargonium zonale - pelargónie páskatá; obecně známá balkónová květina s obsáhlým výběrem nízkých i vyšších, plných, poloplných i jednoduše kvetoucích odrůd, bílé, růžově, fialově nebo červeně kvetoucích. Milují výsluní, v polostínu a stínu se vytažují, rostou do „listu“ a málo kvetou.

Pelargonium peltatum - pelargónie převislá nebo-li břečťanolistá; rostliny více nebo méně převisající. O sortimentu a stanovišti platí totéž co o pelargónii páskaté.

Petunia hybrida - petunka; rovněž známá balkónová, převislá až polopřevislá květina, 20 - 40 cm vysoká, květy drobné a velké, jednoduché, poloplné nebo plné, růžové, červené, namodralé, fialové, či bílé. Miluje výsluní, avšak citlivě reaguje na sucho.

Tropaeolum majus - lichořeřišnice; existuje skupina zakrslých až 30 cm vysokých, zpravidla plných, žlutých či načervenalých odrůd a výpěstky pneoucí, až 2 m dlouhé, plnokvěté nebo jednoduché, žluté, šarlatové nebo oranžové. Roste dobře na slunci i v polostínu.

Mnohé z výše uvedených květin na podzim, po skončení vegetace a kvetení, zlikvidujeme a v příštím roce si koupíme nebo opatříme novou sadbu (Petunia, Tropaeolum, Lathyrus apod.). Některé druhy přezimujeme jako pokojové květiny (Asparagus, Campanula, Fuchsia aj.). Pelargónie a fuchsie na zimu nemusíme vyjímat, necháme je přezimovat zakořenělé i s truhlíkem, či miskou. Přestěhujeme je do světlé, bezmrazé místnosti a řádně odstraníme všechny žluté a zaschlé listy. Zálivku omezíme na nejmenší míru. V předjaří (únor - březen) rostliny opatrně vyjmeme, náležitě seřízneme a zasadíme zpět do truhlíku (misky), ovšem do vyměněné, čerstvé země. Zásadně nepěstujeme pelargónie a fuchsie po dva roky ve stejném substrátu. Hlíznaté begónie odstěhujeme před prvními silnějšími mrazíky obdobně jako třeba pelargónie, pouze s tím rozdílem, že zálivku zastavíme postupně úplně. Zaschlé rostliny pak vyjmeme, hlízy očistíme a uložíme v suchu. V předjaří (březen) hlízy vyrovnáme na truhlíčky s rašelinou a umístíme na teplém, světlém stanovišti. Vyrášené hlízy nahrnkujeme a z nich vyrostlé rostliny v druhé polovině května opět vysázíme ven.

II. Letničky vhodné pro okenní truhlíky a ozdobné nádoby

Množí se poměrně snadno ze semen, výhodněji je však zakoupení hotové sadby v polovině května.

Ageratum mexicanum - nestařec; 15 - 20 cm vysoké rostliny pro truhlíky a misky, různé světlé - nebo tmavomodré odrůdy. Miluje slunko, snese polostín.

Alyssum benthamii - tařice; nízké, bohatě bílé, růžově nebo fialově kvetoucí rostlinky, mohou se zmlazovat seřezávaním. Milují výsluní.

Amaranthus caudatus - laskavec; rostliny vysoké až 70 cm, pro solitérní osázení misek a truhlíků. Kvetou temně červeně až žlutozeleně, jsou i pestrolisté odchytky. Potřebují slunné stanoviště.

Antirrhinum pumilum - hledík nízký; jen 20 - 30 cm vysoké rostliny ve všech barvách od bílé až po temně červenou; kvete velmi bohatě a vytrvale celé léto. Potřebuje slunce.

Calendula officinalis - měsíček; rostliny 30 - 40 cm vysoké, kvetou bohatě, květy jsou plné nebo jednoduché, žluté, červené či oranžové. Potřebují výsluní.

Callistephus sinensis - hvězdička; zakrslé odrůdy (20 - 25 cm vysoké), s plným květem, bílé až temně modré. Pro truhlíky i misky. Potřebují slunné stanoviště.

Celosia cristata „Nana“ - nevadlec; nízké odrůdy asi 30 cm vysoké, nažloutlé nebo purpurově červené; pro truhlíky i menší misky. Slunné stanoviště.

Chrysanthemum segetum - kopretina; nízké odrůdy do 50 cm, květenství zlatožluté, někdy s tmavým středem. Vhodné hlavně pro misky. Milují plné slunce, avšak snášejí i polostín.

Cleome hybrida - leštětec; vysoká až 120 cm velká nápadná solitérní letnička pro větší nádoby. Květy růžové, karmínové nebo bílé. Vyžaduje slunce nebo polostín.

Cosmea hybrida - kosmos; rostliny až 1 m vysoké, květy bílé až temně červené, pro větší nádoby. Milují slunce.

Dahlia variabilis - jiřinka; hlíznaté rostliny, hlavně nízké odrůdy do 50 cm, skupina „Mignon“ apod. Pro větší nádoby. Potřebují slunce nebo polostín.

Eschscholtzia californica - hůlek; rostliny 20 - 30 cm vysoké, méně náročné, bohatě kvetou žlutě nebo oranžově. Vyžadují slunné stanoviště.

Gazania splendens - pojíchlup; rostliny až 20 cm vysoké, žluté, bílé nebo červeně kvetoucí, Daří se jim na slunném stanovišti.

Hordeum jubatum - ječmen; okrasná, velmi apartní travina, až 70 cm vysoká, robustní. Vhodná pro větší nádoby. Nenáročná. Miluje výsluní.

Iberis amara nebo **Iberis umbellata** - štěničník; rostliny 30 - 40 cm vysoké, bílé nebo purpurově růžově kvetoucí. Pro slunné i polostinné stanoviště.

Lobelia erinus - lobelka; grációzní rostlinky, 8 - 12 cm vysoké, jemného vzhledu; modře nebo bíle kvetoucí, vhodné pro okenní truhlíky a menší misky na slunném stanovišti.

Pennisetum ruppelianum - vousatec; okrasná travina, až 50 cm vysoká, klasy pupurově fialové; vhodná pro větší nádoby umístěné na slunci.

Pentstemon hartwegii - jenotina; rostliny 40 - 50 cm vysoké, různých barev, velmi bohatě kvetou. Milují slunce.

- Phlox drummondii** - plaménka; flox; nízké 40 - 50 cm vysoké rostliny, s barvou květů od čistě bílé až po krvavě červenou. Jsou vhodné pro misky a pro místa s přímým osluněním.
- Portulaca grandiflora** - šrucha velkokvětá; rostliny 5 - 15 cm vysoké, různých krásných pastelových barev, vhodné pro okenní truhlíky i samostatné ozdobné nádoby. Vyžadují plné slunce, jinak nejsou náročná.
- Salvia splendens** - šalvěj šarlatová; rostliny 30 - 40 cm vysoké, květenství zpravidla ohnivě červené, případně bělavá a růžová; nejhezčí jsou však červené odstíny. Vhodné použití pro truhlíky i misky, umístěné na plném slunci.
- Tagetes signata pumila** apod. - aksamitník, ofrikán; jen nízké odrůdy do 20 cm pro truhlíkové výsadby o vyšší výpěstky pro misky. Květy jsou jednoduché i plné, spíše drobnokvěté odrůdy, zlato - nebo hnědožluté. Snaží se dobře i deštivé počasí a je nenáročný. Slunce.
- Verbena hybrida** - sporýš; rostliny až 30 cm vysoké, zčásti poléhavé, barva květu většinou ve směsi nebo temně fialová, jsou vhodné pro truhlíky i misky na výsluní.
- Zinnia haageana** - ostálka, zinnie; rostliny 35 - 50 cm vysoké, květenství žluté nebo hnědočervené. Hodí se pro truhlíky i misky. Milují slunce.

III. Popínavé a pnoucí letničky pro okenní truhlíky a ozdobné nádoby

Množí se buď přímým výsevem do nádob nebo se v druhé polovině května vysazují koupené sazenice.

Cobaea scandens - vilec; pnoucí rostliny, až 3 m vysoké s velkými, zvonkovitými, modrofialovými květy. Milují slunce.

Humulus lupulus - chmel; rychle rostoucí, až 4 m dlouhá rostlina, obzvláště vyniká bělavě pestrá odchylka. Miluje slunce, snese však i polostín.

Ipomoea purpurea - povlínice; rychle rostoucí a bohatě kvetoucí, až 2,5 m dlouhé rostliny. Existují odrůdy čistě modré, červené a bílé. Vyžadují výsluní.

Lathyrus odoratus - viz letničky.

Cucurbita pepo - dýně; ozdobné kultivary s různě velkými a rozmanitě utvářenými a vybarvenými plody. Rostliny dorůstají až do 3 m délky. Milují slunce, snesou dobře i polostín.

IV. Dvouletky vhodné pro osázení nádob

Koupené sazenice vysazujeme na podzim nebo na jaře.

Bellis perennis - sedmikráska, chudobka; rostliny až 15 cm vysoké, s květy jednoduchými či plnými, bílými, červenými nebo růžovými. Uplatňují se svým kvetením hlavně v předjaří a na jaře. Vyžadují slunné nebo polostinné stanoviště.

Cheiranthus cheiri - chýr; rostliny 40 - 50 cm vysoké, květy světlivě oranžové nebo lilákové, vhodné pro jarní výzdobu, hlavně v kombinaci s pomněnkami. Potřebují slunné stanoviště.

Dianthus barbatus - hvozdík bradatý; rostliny až 50 cm vysoké, květenství bílé, růžové, červené, purpurově fialové. Vhodné hlavně pro jarní a letní kvetení pro větší nádoby na výsluní nebo v polostínu.

Myosotis alpestris - pomněnka; rostliny 15 - 30 cm vysoké, květy v různých modrých odstínech, velmi jemného

a graciezného vzhledu. Používají se pro předjarní a jarní výzdobu až do června. Jsou ideální jako předkultura pro truhlíky a misky před výsadbou květin ze skupiny I., II. a III. Snesou plné slunce i polostín.

Viola tricolor maxima - maceška; známé rostliny až 15 cm vysoké, s bohatým výběrem odrůd s různě velkými, tvarovanými a zbarvenými květy. Hodí se pro výzdobu okenních truhlíků i různých ozdobných nádob jako předkultura podobně jako pomněnka - od prosince do června. Snesou slunce i polostín.

V. Cibulovité květiny vhodné pro osazování nádob

Namnožené nebo koupené květuschné, tzn. dosti často velké cibule vysazujeme do truhlíků nebo misek již na podzim. Osázené nádoby umístíme do mrazuprosté, ale nepřilíš teplé místnosti, kde cibule prokořeni, ale nevyraší (větší květináče nebo menší misky zapustíme v zahrádce do země). Na jaře umístíme nádoby s rašícími cibulkami na definitivní stanoviště. Můžeme si však na jaře koupit a vysadit v květináčích předpěstované květiny.

V okenních truhlících nebo dalších nádobách se uplatní zejména **Crocus** (krokus), **Scilla** (ladoňka), **Galanthus** (sněženka), **Hyacinthus** (hyacint), **Tulipa** (tulipány), hlavně nízké, tzv. botanické nebo i ranné nízké zahradní odrůdy a **Narcissus** (narcis - viz tulipány).

VI. Trvalky vhodné pro osazování nádob

Vytrvalé květiny vysazujeme hlavně do větších mís (alespoň 50 cm širokých a 30 cm vysokých) zpravidla na jaře. Ve větších nádobách se mohou trvalky vkusně kombinovat s okrasnými dřevinami (viz další odstavec).

Z druhů (rodů) se velmi dobře uplatňuje např. **Helleborus** (čemeřice), **Aubretia** (taříčka), **Arabis** (huseník), **Heuchera** (dlužicha), **Trollius** (úpolín, nízké kultivary), **Achillea** (řebříček, nízké typy), řada okrasných travin apod.

VII. Okrasné dřeviny vhodné pro osazování nádob

Ve větších nádobách můžeme i několik let úspěšně pěstovat celou řadu okrasných zakrslých, listnatých nebo jehličnatých dřevin. Jejich krásné a působivé kombinace s různými trvalkami, letničkami, dvouletkami, případně cibulovitými květinami jsou prakticky nevyčerpatelné.

Z listnatých dřevin se obzvláště hodí některé druhy **Abelia** (abélie), **Acer** (javor, hlavně zakrslé japonské kultivary), **Amelanchier** (muchovník), **Berberis** (dřišťál), **Buddleia** (tibetský šefík), **Cotoneaster** (skalník), **Cytisus** (čilimník), **Fuchsia magellanica** (fuchsia), **Kolkwitzia** (kolkvitzie), **Potentilla fruticosa** (mochna), **Rosa** (růže, hlavně zakrslé typy), **Spiraea** (tavolník) aj.).

Z jehličnatých dřevin je to např. zástupce rodu **Cedrus** (cedr, hlavně smuteční kultivary libanonského druhu), **Juniperus** (jalovec), **Picea** (smrk, hlavně zakrslé kultivary), **Pinus** (borovice, zakrslé typy), **Taxus** (tis, nízké a plazivé kultivary), **Tsuga** (tsuga, nízké kultivary).

Napsal: ing. Karel Hieke

Vydává pro své členy

Český ovocnářský a zahrádkářský svaz, ústř. výbor v Praze